

MICHALINA KASPRZAK

ORCID: 0000-0003-4106-6391

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

E-mail: michalina.kasprzak@amu.edu.pl

EDUKACJA POLONIJNA W KONTEKŚCIE WIELOJĘZYCZNOŚCI: WYZWANIA I PERSPEKTYWY ROZWOJU

WPROWADZENIE

Wielowymiarowy charakter edukacji polonijnej przejawia się w integrowaniu komponentów językowych, historycznych, kulturowych i tradycyjnych, istotnych dla funkcjonowania społeczności polonijnej. W ostatnich latach obserwuje się wzrost migracji Polaków za granicę. Najnowsze dane wskazują, że ponad 20 mln osób mieszka poza Polską (Wyszyński i Leszczyński, 2023). Polacy stanowią jedną z najliczniejszych grup migracyjnych, ale nie jedyną. Migracje, globalizacja oraz mobilność edukacyjna i zawodowa sprawiają, że uczniowie szkół polonijnych posługują się na co dzień wieloma językami, np. językiem kraju osiedlenia, językiem polskim oraz innymi językami obcymi. Nowego znaczenia nabiera więc edukacja polonijna w kontekście wyzwań i szans wynikających z funkcjonowania w środowiskach wielojęzycznych. W jej centrum znajduje się język polski, który – w oderwaniu od naturalnego kontekstu użycia, jakim jest polska przestrzeń społeczno-kulturowa – staje się nie tylko narzędziem komunikacji, lecz także nośnikiem wartości, historii i kultury. Współczesna edukacja polonijna powinna być rozpatrywana w ścisłym związku z wielojęzycznością, stanowiącą nieodłączny element życia rodzin migracyjnych (Seretny, 2024).

Edukacja polonijna stanowi szczególny obszar działalności oświatowej, realizowanej poza granicami kraju. Jest ona definiowana jako zespół działań dydaktycznych, wychowawczych i kulturowych podejmowanych w celu podtrzymywania języka polskiego, tradycji oraz tożsamości narodowej wśród dzieci i młodzieży pochodzenia polskiego (Lubińska, 2023). Organizacyjnie obejmuje różnorodne formy edukacyjne – najpopularniejszą są szkoły społeczne,

działające zazwyczaj w weekendy jako tzw. szkoły sobotnie (*Polish Saturday schools*). Następnie zajęcia z języka polskiego prowadzone indywidualnie lub w grupach przy szkołach lokalnych albo jako kursy językowe w organizacjach polonijnych, parafiach lub szkołach językowych. Inną formą działalności edukacyjnej skierowanej dla Polonii i Polaków są szkoły prowadzone przez instytucje dyplomatyczne, np. przez ORPEG (Lipińska i Seretny, 2012). Charakterystyczną cechą tych placówek jest ich funkcjonowanie równoległe do systemu edukacji kraju osiedlenia: uczniowie uczęszczają do szkół lokalnych, a edukacja polonijna spełnia wobec nich rolę uzupełniającą, nierzadko opartą na zaangażowaniu rodziców i stowarzyszeń polonijnych (Kasprzak i Hojna, 2020; Kasprzak i Marciniak, 2024).

Cele edukacji polonijnej można rozpatrywać w kilku wymiarach. Po pierwsze, wymiar językowy obejmuje naukę i doskonalenie języka polskiego, na który ekspozycja w środowiskach emigracyjnych jest zazwyczaj ograniczona (Białystok i in., 2012; Kasprzak, 2023). Po drugie, wymiar kulturowo-tożsamościowy wiąże się z przekazem literatury, historii, tradycji oraz wartości narodowych, które wzmacniają poczucie przynależności do wspólnoty polskiej (Cummins, 2001; Seretny, 2024). Po trzecie, edukacja polonijna pełni także funkcję społeczną i integracyjną, stwarzając przestrzeń do spotkań dzieci i młodzieży o polskich korzeniach oraz ich rodziców, co sprzyja tworzeniu więzi wspólnotowych i ułatwia funkcjonowanie w środowiskach wielojęzycznych i wielokulturowych (García i Wei, 2014). W tym rozumieniu szkoły polonijne nie ograniczają się wyłącznie do nauczania języka, lecz pełnią funkcję integracyjną i stanowią istotny czynnik kulturotwórczy, jako ważny element zachowania i rozwijania polskiej tożsamości narodowej poza granicami kraju. Zjawisko wielojęzyczności staje się więc zarówno kontekstem, jak i determinantą edukacji polonijnej.

Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie specyfiki edukacji polonijnej w warunkach wielojęzyczności oraz wskazanie strategii, które umożliwiają skuteczne podtrzymywanie języka polskiego i tożsamości kulturowej w środowiskach migracyjnych. Tekst ma charakter przeglądowy i opiera się na analizie literatury przedmiotu (m.in. Białystok i in., 2012; Cummins, 2001; García, Wei, 2014; Kasprzak, 2024; Lubińska, 2023). Podjęte rozważania koncentrują się wokół pytania, w jaki sposób szkoły polonijne mogą działać w warunkach wielojęzyczności, wykorzystując ją jako potencjał edukacyjny. Opracowanie zostało podzielone na trzy części: omówienie definicji i celów edukacji polonijnej, analizę wielojęzyczności w środowisku polonijnym oraz prezentację strategii i perspektyw jej rozwoju. W zakończeniu przedstawiono najważniejsze wnioski i rekomendacje.

EDUKACJA POLONIJNA WOBEC WYZWAŃ WIELOJĘZYCZNOŚCI

Wielojęzyczność (ang. *multilingualism*) rozumiana jest nie tylko jako znajomość i używanie kilku języków, lecz także jako zdolność do funkcjonowania w środowisku, w którym obecne są różne kody językowe i kulturowe (García i Wei, 2014). Zgodnie z podejściem psycholingwistycznym wielojęzyczność sprzyja rozwojowi poznawczemu, elastyczności myślenia i zdolności metajęzykowych (Białystok i in., 2012). Z kolei z perspektywy pedagogicznej i socjologicznej może ona stanowić zarówno szansę, jak i wyzwanie dla procesu dydaktycznego (Cummins, 2001).

W kontekście polonijnym wielojęzyczność uczniów jest zjawiskiem powszechnym i nieuniknionym. Dzieci migrantów funkcjonują w otoczeniu języka kraju osiedlenia, często posługują się dodatkowo językiem międzynarodowym (np. angielskim), a równolegle rozwijają znajomość języka polskiego – zwykle w warunkach ograniczonej ekspozycji. Ta specyficzna sytuacja edukacyjna wymaga refleksji nad rolą szkół polonijnych i ich dostosowaniem do potrzeb wielojęzycznych uczniów.

W edukacji polonijnej wielojęzyczność może przyjmować różne formy. Jedną z nich jest dwujęzyczność rodzinna, czyli sytuacja, w której dzieci równolegle nabywają język polski i język kraju zamieszkania oraz/lub język drugiego rodzica. W rodzinach mieszanych mieszkających za granicą bardzo często zdarza się, że język polski staje się trzecim, a nawet czwartym językiem.

Do głównych wyzwań wielojęzyczności w edukacji polonijnej można zaliczyć m.in. nierównomierny rozwój kompetencji językowych – co oznacza, że dzieci migrantów często lepiej opanowują język większości (np. kraju zamieszkania) niż język polski (np. język domowy), co prowadzi do asymetrii kompetencji (Cummins, 2001); brak spójności w przekazie językowym – co wskazuje na różnice w języku używanym w domu (rodzic–dziecko) a językiem szkolnym (nauczyciel polonijny–dziecko), co może prowadzić do trudności w opanowaniu polskiej gramatyki i ortografii; obecność wielu kodów językowych (np. kilka języków w domu, w szkole, w otoczeniu społecznym) – prowadzi do mieszania systemów językowych, co w szkolnym kontekście objawia się błędami ortograficznymi, składniowymi czy fonetycznymi; presja asymilacyjna – wynikająca z nacisku rodziców na integrację z językiem i kulturą większości, co osłabia motywację dzieci do nauki języka polskiego (Zurer Pearson, 2013); zróżnicowany poziom znajomości języka wśród uczniów – w szkołach polonijnych często klasy są heterogeniczne, co może utrudniać prowadzenie jednolitego procesu dydaktycznego; ponadto brak odpowiednich materiałów dydaktycznych – istnieje za-

również Podstawa programowa dla szkół polonijnych (2020), jak i podręczniki do nauki języka polskiego (Rozporządzenie..., 2019) – jednak najczęściej treści są skierowane do uczniów monolingwalnych i nie uwzględniają (wielojęzycznych i (wielo)kulturowych potrzeb otoczenia, co utrudnia ich wykorzystanie w warunkach polonijnych.

Teorie psycholingwistyczne wskazują, że rozwój wielojęzyczności (podobnie jak dwujęzyczności) przebiega w sposób złożony i zależy od wielu czynników, m.in.: wieku dziecka, jakości i częstotliwości kontaktu z językami, strategii rodzicielskich oraz wsparcia instytucjonalnego (Pałuszyńska, 2021). Współczesne badania nad wielojęzycznością wskazują, że zjawisko to nie tylko stanowi wyzwanie edukacyjne, ale niesie ze sobą szereg istotnych korzyści o charakterze poznawczym, społecznym i kulturowym.

Po pierwsze, wielojęzyczność wpływa pozytywnie na rozwój procesów poznawczych. Badania prowadzone m.in. przez Ellen Bialystok, Fergusona Craika i Gigi Luk (2012) dowodzą, że osoby posługujące się więcej niż jednym językiem wykazują większą elastyczność poznawczą, lepsze zdolności metajęzykowe oraz wyższy poziom funkcji wykonawczych, takich jak koncentracja uwagi czy zdolność przełączania się między zadaniami.

Po drugie, znajomość wielu języków stanowi istotny element kapitału społecznego i kulturowego (Lubińska, 2023). Wielojęzyczność zwiększa mobilność jednostki, podnosi jej konkurencyjność na rynku pracy oraz ułatwia budowanie relacji w środowiskach zróżnicowanych językowo i kulturowo. W dobie globalizacji i mobilności edukacyjno-zawodowej kompetencje wielojęzyczne stają się jednym z kluczowych czynników sukcesu społecznego i zawodowego.

Po trzecie, wielojęzyczność sprzyja budowaniu mostów kulturowych i kształtowaniu postaw otwartości, empatii i tolerancji wobec odmiennych tradycji. Badania socjolingwistyczne wskazują, że osoby wielojęzyczne częściej charakteryzują się większą świadomością różnorodności kulturowej oraz łatwością adaptacji w nowych środowiskach (García i Wei, 2014). Jest to szczególnie istotne w kontekście migracyjnym, w którym dzieci i młodzież wychowujące się w rodzinach polonijnych funkcjonują na styku różnych kodów językowych i kultur.

Należy również zwrócić uwagę na wymiar edukacyjny wielojęzyczności. Według teorii Jima Cummins (2001) rozwój języka ojczystego wspiera nabywanie kolejnych języków, a dwujęzyczność lub wielojęzyczność nie tylko nie ogranicza rozwoju dziecka, lecz przeciwnie – tworzy fundamenty dla dalszych osiągnięć edukacyjnych. Uczniowie wielojęzyczni mogą więc osiągać wyższe wyniki w zadaniach wymagających analizy językowej, myślenia abstrakcyjnego i rozwiązywania problemów.

Szkoły polonijne działają w warunkach szczególnych – ich zadaniem jest podtrzymywanie znajomości języka i kultury polskiej, a równocześnie wspiera-

nie uczniów w funkcjonowaniu w realiach wielojęzycznych i wielokulturowych. Edukacja polonijna pełni funkcje, które wykraczają poza tradycyjnie pojmowane nauczanie języka. Jej zadaniem jest nie tylko rozwój kompetencji językowych w zakresie języka polskiego, lecz także przekazywanie wiedzy o historii, tradycji i literaturze narodowej, co stanowi fundament budowania tożsamości w środowiskach emigracyjnych. Równocześnie szkoły polonijne odgrywają istotną rolę w kształtowaniu poczucia przynależności do wspólnoty polonijnej oraz w ułatwianiu integracji w społeczeństwach wielojęzycznych i wielokulturowych. Tak szeroko zakrojone funkcje edukacji polonijnej świadczą o jej znaczeniu nie tylko w kontekście podtrzymywania więzi z ojczyzną, lecz także jako narzędzia sprzyjającego rozwojowi kompetencji międzykulturowych, które są niezbędne w realiach współczesnego świata (García i Wei, 2014; Kasprzak, 2023).

STRATEGIE NAUCZANIA W ŚRODOWISKU WIELOJĘZycznym I DOBRE PRAKTYKI

Badania nad wielojęzycznością jednoznacznie wskazują, że skuteczna dydaktyka powinna traktować zróżnicowane kompetencje językowe uczniów nie jako przeszkodę, lecz jako zasób dydaktyczny. Jedną z kluczowych strategii w tym zakresie jest translanguaging, czyli świadome i celowe wykorzystanie wszystkich języków ucznia w procesie edukacyjnym. Strategia ta polega między innymi na porównywaniu tekstów w różnych językach, tworzeniu projektów wielojęzycznych czy wyjaśnianiu trudnych zagadnień poprzez odniesienie do języka dominującego u danego ucznia. Tego typu praktyki nie tylko wspierają rozumienie treści, ale również wzmacniają poczucie tożsamości i akceptacji własnej odmienności językowej (Romanowski, 2019). Zastosowanie translanguagingu znajduje potwierdzenie w badaniach, które wskazują, że świadome łączenie zasobów językowych uczniów sprzyja lepszemu rozumieniu treści i utrwalaniu kompetencji językowych (García i Wei, 2014; Seretny, 2024).

Drugim istotnym elementem jest transfer kompetencji językowych, podkreślany w teorii Cumminsa (2001). Rozwój języka ojczystego wspiera bowiem nabywanie kolejnych języków – umiejętności analityczne, gramatyczne i metajęzykowe zdobyte w jednym systemie językowym mogą zostać przeniesione i wykorzystane w drugim. Na tej podstawie opiera się m.in. pedagogika krytyczna dwujęzyczności, która wskazuje na konieczność wzmacniania języka ojczystego jako fundamentu edukacyjnego i kulturowego. Badania potwierdzają, że strategie oparte na transferze kompetencji językowych zwiększają skuteczność nauczania wielojęzycznych uczniów i sprzyjają wyrównywaniu różnic w poziomie kompetencji językowych (Białystok, 2024; Modrzejewska i Walaszek-Latacz, 2017).

Skuteczne strategie nauczania obejmują również indywidualizację procesu dydaktycznego i dydaktykę zróżnicowaną, które pozwalają na dostosowanie metod pracy do heterogenicznych grup uczniów, funkcjonujących na różnych poziomach znajomości języka polskiego (Modrzejewska, Walaszek-Latacz, 2017). Praktycznym rozwiązaniem jest tutaj nauczanie spiralne, polegające na powracaniu do tych samych zagadnień na coraz wyższym poziomie trudności, co sprzyja wyrównywaniu różnic w tempie przyswajania treści. Istotnym uzupełnieniem są metody projektowe, w ramach których uczniowie mogą pracować w grupach i korzystać z wielu języków podczas przygotowań, a wyniki końcowe prezentować w języku polskim.

Coraz większe znaczenie zyskuje także wykorzystanie technologii cyfrowych w edukacji polonijnej. Platformy e-learningowe, aplikacje językowe czy zasoby multimedialne umożliwiają stały kontakt z językiem polskim, niezależnie od miejsca zamieszkania, a także wzmacniają motywację uczniów do nauki (Musiał, 2014). Ważnym narzędziem staje się także czytelnictwo dwujęzyczne, obejmujące literaturę dziecięcą i młodzieżową w dwóch wersjach językowych, które wspiera zarówno rozwój językowy, jak i kulturowy młodych odbiorców.

W procesie edukacji polonijnej szczególne znaczenie mają dwa środowiska oddziaływań: szkoła i dom rodzinny. Nauczyciel pełni rolę nie tylko dydaktyka, ale również wychowawcy i mediatora kulturowego (Kujawska, 2013). Żeby sprostać wyzwaniom wielojęzyczności, powinien posiadać kompetencje metodyczne i międzykulturowe, rozumieć mechanizmy rozwoju wielojęzyczności oraz wspierać uczniów w budowaniu pozytywnej tożsamości językowej. Niezbędna jest także jego współpraca z rodzicami, lokalnymi szkołami i instytucjami edukacyjnymi, co pozwala na lepszą koordynację działań w obszarze podtrzymywania języka i kultury (Kasprzak, 2023; Lubińska, 2023; Modrzejewska i Walaszek-Latacz, 2017; Wollman, 2017).

Rodzina natomiast pozostaje podstawowym środowiskiem utrwalania języka polskiego. W praktyce skutecznymi strategiami są codzienna komunikacja w języku polskim, wspólne czytanie książek, oglądanie filmów czy uczestnictwo w wydarzeniach polonijnych. Często stosowaną metodą jest również zasada „jedna osoba – jeden język” (One Parent – One Language, OPOL), która sprzyja systematycznemu rozwijaniu kompetencji dwujęzycznych u dzieci (Zurer Pearson, 2013).

PERSPEKTYWY ROZWOJU EDUKACJI POLONIJNEJ W KONTEKŚCIE WIELOJĘZYCZNOŚCI

W celu sprostania wyzwaniom współczesności edukacja polonijna powinna rozwijać się w kierunku modelu otwartego i elastycznego, w którym wielojęzyczność traktowana jest nie jako przeszkoda, lecz jako zasób dydaktyczny

i kulturowy. Takie podejście znajduje potwierdzenie w teoriach glottodydaktyki i pedagogiki międzykulturowej, wskazujących na potrzebę wspierania języków mniejszościowych w środowisku dominacji innego języka (Baker, 2011). Rozwój edukacji polonijnej wymaga zatem równoczesnego działania na kilku płaszczyznach.

Należy zaznaczyć, że wskazane obszary rozwoju edukacji polonijnej – profesjonalizacja kadry, innowacje dydaktyczne, stabilne wsparcie instytucjonalne oraz rozwój badań naukowych – zostały określone na podstawie systematycznej analizy literatury przedmiotu oraz wyników badań empirycznych dotyczących edukacji wielojęzycznej i mniejszościowej. Dotychczasowe badania nad efektywnością procesów dydaktycznych w środowiskach wielojęzycznych i innowacjami edukacyjnymi (Baker, 2011; Cummins, 2001; García i Wei, 2014; Kasprzak, 2024) wskazują, że skoordynowane działania w wymienionych obszarach sprzyjają zarówno podtrzymywaniu języka ojczystego, jak i rozwijaniu kompetencji międzykulturowych uczniów. Wskazanie tych kierunków uwzględnia również rekomendacje koncepcyjne glottodydaktyki oraz pedagogiki międzykulturowej, które podkreślają potrzebę wspierania języków mniejszościowych w kontekście dominacji języka większościowego oraz integrowania wielojęzycznych zasobów uczniów w procesie dydaktycznym (Baker, 2011; García i Wei, 2014). W związku z tym opisane perspektywy rozwoju należy traktować jako konsekwencję zarówno ugruntowanej teorii, jak i empirycznych obserwacji praktyki edukacyjnej.

Jednym z kluczowych kierunków jest profesjonalizacja kadry nauczycielskiej, obejmująca wprowadzenie programów szkoleniowych w zakresie dydaktyki wielojęzyczności oraz rozwijanie kompetencji międzykulturowych. Badania wskazują, że przygotowanie nauczycieli do pracy w środowisku heterogenicznym językowo stanowi warunek skutecznej realizacji celów edukacji polonijnej (Otwińska, 2014; Romanowski, 2022). Równoległe niezbędne jest stabilne wsparcie instytucjonalne, obejmujące systemowe finansowanie szkół polonijnych, a także rozwój współpracy z instytucjami lokalnymi i międzynarodowymi.

Kolejnym obszarem rozwoju są innowacje dydaktyczne, w szczególności wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych i e-learningu. Postęp cyfryzacji edukacji pozwala nie tylko na utrzymywanie kontaktu z językiem polskim w diasporze, ale również na personalizację procesu uczenia się (Kasprzak, 2024; Musiał, 2014). Coraz większe znaczenie zyskują także narzędzia sztucznej inteligencji, które wspierają indywidualizację nauczania, integrację materiałów edukacyjnych oraz rozwój infrastruktury cyfrowej szkół polonijnych (Tuimebayeva i in., 2024).

Ważnym elementem jest również rozwój badań naukowych nad efektywnością nauczania w środowiskach wielojęzycznych. Wyniki badań empirycznych powinny stać się podstawą do tworzenia programów edukacyjnych opartych na

dowodach naukowych, co umożliwi lepsze dostosowanie praktyki dydaktycznej do rzeczywistych potrzeb uczniów. W tym kontekście szczególnie istotne są badania nad modelami edukacji addytywnej, które traktują język ojczysty jako wartość dodaną, a nie konkurencję dla języka większościowego (Baker, 2011).

Nie do przecenienia pozostaje także rola sieci współpracy. Globalna integracja szkół polonijnych pozwala na wymianę doświadczeń i dobrych praktyk, a także na budowanie wspólnej tożsamości edukacyjnej Polonii. Tworzenie międzynarodowych sieci szkół polonijnych umożliwia wymianę materiałów dydaktycznych, organizację wspólnych projektów edukacyjnych oraz wzajemne wsparcie w zakresie rozwoju instytucjonalnego.

Podsumowując, przyszłość edukacji polonijnej powinna opierać się na synergii czterech czynników: profesjonalizacji kadry, innowacjach dydaktycznych, stabilnym wsparciu instytucjonalnym oraz badaniach naukowych. Wzmacnianie kompetencji nauczycieli i promowanie otwartości na różnorodność językową stanowią klucz do sukcesu tego procesu (Otwinowska, 2014; Romanowski, 2022; Tuimebayeva i in., 2024). Tylko takie podejście pozwoli edukacji polonijnej zachować dynamiczny charakter i skutecznie realizować swoje funkcje w realiach globalizacji i mobilności społecznej.

ZAKOŃCZENIE

Wielojęzyczność stanowi jedno z kluczowych wyzwań współczesnej edukacji polonijnej, gdyż z jednej strony generuje trudności związane z utrzymaniem i rozwijaniem języka polskiego w warunkach dominacji innego kodu językowego, a z drugiej – otwiera szerokie perspektywy rozwoju kompetencji komunikacyjnych, poznawczych i kulturowych uczniów. Właściwie ukierunkowana polityka oświatowa, systemowe wsparcie instytucjonalne, a także świadome działania nauczycieli i rodziców mogą sprawić, że wielojęzyczność będzie traktowana nie jako przeszkoda, lecz jako wartość dodana i istotny zasób edukacyjny.

Szkoły polonijne, wykorzystując metody wspierające różnorodność językową, tj. translanguaging, indywidualizacja nauczania czy technologie cyfrowe, mają potencjał stać się wzorcowymi przestrzeniami edukacji wielojęzycznej i międzykulturowej. Ich dalszy rozwój powinien opierać się na profesjonalizacji kadry, współpracy z rodzinami oraz globalnych sieciach wymiany doświadczeń.

Przyszłość edukacji polonijnej zależy zatem od umiejętności integracji tradycji z nowoczesnością – od zachowania języka i kultury polskiej w diasporze po przygotowanie młodego pokolenia do życia w świecie, w którym wielojęzyczność staje się normą. Za pomocą zmian systemowych i otwartości na innowacje

szkoły polonijne mogą stać się nie tylko przestrzenią podtrzymywania tożsamości narodowej, lecz także laboratorium nowoczesnych praktyk dydaktycznych, wspierających rozwój uczniów w zglobalizowanym społeczeństwie.

BIBLIOGRAFIA

- Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education and bilingualism*. Multilingual Matters.
- Białystok, E. (2024). Bilingualism modifies cognition through adaptation, not transfer. *Trends in Cognitive Sciences*, 28(11), 987–997.
- Białystok, E., Craik, F.I., Luk, G. (2012). Bilingualism: Consequences for mind and brain. *Trends in Cognitive Sciences*, 16(4), 240–250.
- Cummins, J. (2001). Bilingual children's mother tongue: Why is it important for education? *Sprachforum*, 7(19), 15–20.
- García, O., Wei, L. (2014). *Translanguaging: Language, bilingualism and education*. Palgrave Macmillan.
- Kasprzak, M. (2023). Elementy edukacji artystycznej w szkołach polonijnych w Katalonii (Hiszpania). W: N. Kłysz-Sokalska (red.), *Kulturowe konteksty edukacji artystycznej* (s. 137–149). Wydawnictwo Akademii Muzycznej w Poznaniu.
- Kasprzak, M. (red.). (2024). *Innowacje pedagogiczne w edukacji polonijnej*. Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Kasprzak, M., Hojna, E. (2020). Szkoły polskie w Katalonii (Hiszpania) jako przykład kreatywnej edukacji. W: A. Boroń, J. Gulczyńska, M. Barańska, M. Brenk, A. Mańkowska, K. Nowak-Kluczyński (red.), *Polonia i Polacy za granicą. Kulturowe i edukacyjne obszary badań i doświadczeń* (s. 327–336). Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Kasprzak, M., Marciniak, M. (2024). Edukacja polonijna w środowiskach dwu- i wielojęzycznych. W: M. Kasprzak (red.), *Innowacje pedagogiczne w edukacji polonijnej* (s. 15–25). Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Kujawska, M. (2013). Model współczesnego nauczyciela. *Cieszyński Almanach Pedagogiczny*, 2, 38–55.
- Lipińska, E., Seretny, A. (2012). Szkoła polonijna czy językowa? Szkolnictwo polonijne w perspektywie dydaktycznej. *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 38(4(146)), 23–37.
- Lubińska, D. (2023). Aiming high in heritage language education: The case of *de jure* policy for complementary Polish State Schools abroad. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 27(3), 427–442.
- Modrzejewska, J., Walaszek-Latacz, J. (2017). The Polonia teacher of early education. *Edukacja Ustawiczna Dorosłych / Polish Journal of Continuing Education*, 1, 22–31.
- Musiał, E. (2014). Nowe technologie a przyjazne środowisko uczenia się. W: J. Morbitzer, E. Musiał (red.), *Człowiek, media, edukacja* (s. 248–256). Katedra Technologii i Mediów Edukacyjnych, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie.
- Otwinowska, A. (2014). Does multilingualism influence plurilingual awareness of Polish teachers of English? *International Journal of Multilingualism*, 11(1), 97–119.
- Pałuszyńska, E. (2021). Wprowadzenie do wielojęzyczności. Program zajęć na specjalizacji glotto-dydaktycznej. *Prace Językoznawcze*, 23(4), 173–184.
- Podstawa programowa dla szkół polonijnych. (2020). MEN. <https://www.orpeg.pl/nowa-podstawa-programowa-dla-szkol-polonijnych/>

- Romanowski, P. (2019). Translanguaging in the Polish educational context: Lessons learnt from IB schools. *Bellaterra Journal of Teaching & Learning Language & Literature*, 12(1), 5–24.
- Romanowski, P. (2022). Language awareness, strategy training and the facilitative role of L2 English: Polish L3 teachers' perceptions of multilingualism. *International Journal of Multilingualism*, 21(2), 728–746.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2019 r. w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą Dz.U. 2019 poz. 1652 z późn. zm. (2019) (Polska).
- Seretny, A. (2024). *Polszczyzna jako język szkolnej edukacji w perspektywie glottodydaktycznej*. Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas.
- Tuimebayeva, G., Shagrayeva, B., Kerimbayeva, K., Shertayeva, N., Bitemirova, A., Abdurazova, P. (2024). Developing multilingual competence in future educators: Approaches, challenges, and best practices. *Open Education Studies*, 6(1), 20240020.
- Wollman, L. (2017). Nauczyciel innowator XXI wieku jako organizator środowiska uczenia się. W: U. Szuścik, R. Raszka (red.), *Innowacyjność w praktyce pedagogicznej. Teoria i praktyka* (t. 1, s. 11–24). Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Wyszyński, R., Leszczyński, K. (2023). *Atlas Polaków na świecie*. Instytut Pokolenia.
- Zurer Pearson, B. (2013). *Jak wychować dziecko dwujęzyczne. Poradnik dla rodziców (i nie tylko)* (tłum. i adapt. Z. Wodniecka, K. Chlipalski). Media Rodzina.

Author: Michalina Kasprzak

Title: Polish diaspora education in the context of multilingualism: Challenges and development perspectives

Keywords: multilingualism; Polish diaspora education; Polish Saturday schools; teacher; student

Discipline: Pedagogy

Language: Polish

Document type: Article

Summary

The article addresses the issue of Polish diaspora education in the context of multilingualism, outlining its definition, aims, and the challenges faced by Polish community schools abroad. It highlights the multidimensional nature of this form of education, encompassing linguistic, cultural, identity-building, and integrative functions. Particular emphasis is placed on treating multilingualism as a resource that fosters students' cognitive, social, and cultural development. The text also outlines key directions for the future of Polish diaspora education, such as teacher professionalisation, institutional support, didactic innovations, the advancement of scientific research, and the creation of cooperation networks. The conclusion stresses that the future of diaspora education depends on integrating tradition with modernity and on fully embracing the potential of multilingualism in building an open and flexible educational space.